

Серія
«Війна крізь призму
сучасної літератури»

«...важливо просто навчитися любити»

про книжки
сучасної української
дитячої письменниці
Зоряни Живки

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г.
Шевченка

Науково-методичний відділ

Серія
«Війна крізь призму
сучасної літератури»

«... ВАЖЛИВО
просто навчитися любити»

про книжки
сучасної української
дитячої письменниці
Зоряни Живки

да й д ж е с т

Кропивницький, 2023

821.161.209

В 12

«...важливо просто навчитися любити». Про книги сучасної української дитячої письменниці Зоряни Живки: дайджест / Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка; уклад., комп'ют. верстка Л. Босюк; відп. за вип. Т. Манжула. – Кропивницький, 2023. – 16 с., фото. – (Серія «Війна крізь призму сучасної літератури»).

У виданні йдеться про книжки письменниці та її біографію з посиланнями на інформаційні джерела.

Даний матеріал можна використати при створенні різноманітних івентів за творчістю З. Живки.

Видавець:

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка, вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006

<http://librarychl.kr.ua>

E-mail: 02219398@mail.gov.ua

Відома українська письменниця Зоряна Живка, з початком повномасштабного вторгнення російських загарбників в Україну, створила низку дитячих книжок про Півника, літак Мрію, легендарного пса Патрона.

Чудова книжечка «Півник» вийшла 2022 року у Видавництві Старого Лева. Текст книжки написаний на початку тривожної весни 2022 року для дітей і дорослих і, за твердженням літературознавців, здатен підтримати віру в дива.

В основу оповіді лягла реальна історія про евакуацію літньої жінки з півником із Маріуполя. Зоряна розповіла: *«казка написалася за один вечір».* На початку квітня вона прочитала у газеті про евакуацію людей з Маріуполя. Зокрема, про жінку певного віку, яка не хотіла виїздити без свого півня, і волонтери вивезли їх обох. *«Цей образ — старша пані, геть сива, зі зморшками, що тікає від війни, тримаючи в руках чорного півня, — не відпускав мене. Я цілий день про це думала», — написала письменниця.* Потім пригадала, що у книжці *«Сторітелінг і мистецтво уяви»* відомої американської казкотерапевтки Ненсі Меллон написано правило *«будь-які сильні враження, що непокоять і турбують, можуть бути висловлені в метафоричній казковій формі — це принесе заспокоєння і полегшення».* *«І я, — продовжує Зоряна, — почала розказувати: «Жила собі в одному місті жінка, і пішла вона на базар купити курчатко...».* Самотня жінка купила собі на схилі літ курчатко. Воно було сумне й слабке, але жінка любила й доглядала його — і виріс із того курчатка красень-півень. Та ніхто й гадки не мав, що коли вороги візьмуть місто в облогу, саме півень зможе порятувати його жителів.

Ілюстрації до книги взяли письменницю в полон: *«викликали благоговіння і світлу печаль. Я переглянула малюнки, і змогла виплакати. ... але це були цілющі сльози. ... Мене вразило і зачудувало те, як художниця побачила текст, які акценти розставила: росте хлопчик-курчатко, стає славним козаком, а тоді кладе життя заради порятунку людей від ворожої навали, матір втрачає сина, лишаються їй лише спогади і людська вдячність».*

Та, що тонко відчула текст і передала його в ілюстраціях книги є знана **київська художниця Оля Гайдамака**. Її творчі роботи вже здобули в Україні неабияку популярність. У доробку численні полотна, ілюстровані листівки, календарі, набори метафоричних карт для жінок. Мисткиня стала лауреаткою Міжнародної мистецької премії імені Архипа Куїнджі за 2023 рік, журі якої відзначило кращих художників і художниць із України, Канади, Екватору, Ізраїлю, США, Бразилії, Індії та Нігерії. Розповідаючи про роботу над книгою ілюстраторка, зокрема, наголосила, що *візерунок, яким*

вона наділила чорне курчатко, виростає разом із ним, а потім з'являється на кунтуші у козака. Одяг на жінках прикрасила вишивкою місця сили та наснаги, її рідного краю Чернігівщини.

На думку книжкових критиків з chytomo.com текст та ілюстрації книги мають потужну культурологічну основу, численні фольклорні (і навіть попкультурні) коди, а також побудовані на знакових для української культури образах, таких як трепетні стосунки матері й сина.

Ось так, Зоряна Живка трансформувала новину у життєствердну казку про дива і перемогу Світла.

Варта уваги і **книга Зоряни Живки «Мрія. Небесні авіалінії» про легендарний літак «Мрія»** видавництва «Свічадо» 2022 року. Книга народилася тоді, коли російські загарбники знищили найбільший у світі український літак-красень «Мрія». І це дуже вразило пані Зоряну, адже майбутня письменниця зростала на розповідях своїх рідних, що створювали «Мрію». У фейсбук З.Живка написала, що коли дізналася, що бомбардуванням знищено «Мрію», то розплакалася: *«Це була передостання крапля, щоб впасти в зневіру й піддатися на відчай. Я вирішила не чекати останньої краплі й почала писати про свої почуття, пам'ятаючи, що висловлений біль, не такий руйнівний для душі й тіла»*.

Літак у книжці залишається безсмертним через свою душу, яку в нього вклала велика команда конструкторів, інженерів, спеціалістів з електроніки і робітників. Авторка розказує: *«Я згадала фрагмент з одного есе К.С. Льюїса, де він міркує, чи потрапляють книги до раю. І приходить до висновку: так, потрапляють, але не всі, а ті, які ми зачитали до дірок, або які в нас узяли почитати і не повернули. Якщо такий поважний чоловік міг дозволити собі відправляти до раю книжки цілими полицями, то чому б мені не відправити до раю літак? Справа ж не в тому, чи має літак душу. Головне, що цю душу маю я, і мені для вічного щастя треба, щоб цей літак жив, якщо треба, я пронесу його у вічність у своєму серці. Тут важливо просто навчитися любити: Бога, як Бога; ближнього, як самого себе; себе, як того, кого Бог любить сильно і вірно; котів, як прекрасні Божі створіння, а літаки і книжки – як прекрасні створіння людські...»*.

Малюнки до книжки – від талановитої **української художниці Богдана Бондар**, яка з початку російсько-української війни створює малюнки разом із дітьми у київських бомбосховищах. Читачі книжки обов'язково помітять дуже теплі ілюстрації, сповнені багатьох деталей, що дуже важливо для юного читача. Книжечка про незламний літак дуже сподобалась і дітям, і дорослим.

Її авторки часто зустрічаються зі своїми читачами у дитячих садочках, школах, бібліотеках. А, наприклад, учні та вчителі Української школи «Софія», що в Об'єднаних Арабських Еміратах, влаштували ціле дійство, на основі однойменної казки Зоряни Живки «Мрія. Небесні авіалінії», яка відбулася у залі однієї з найбільших шкіл Дубаю Gems World Academy. Це повідомлення від Укрінформ, з посиланням на видання «Емірати Сьогодні». Додамо, що це – перше незалежне україномовне медіа-видання, засноване у 2022 році в Міжнародний день рідної мови, інформує про новини бізнесу і культури, історії успіху та життя української громади у різних сферах – від українських тренерів з шахів до українських лікарів, що мешкають в ОАЕ. Ідея належить мамі та вчительці школи. А авторка цієї зворушливої казки люб'язно надала дозвіл колективу школи «Софія» написати на основі її історії сценарій вистави. У процесі роботи з'явилися нові образи – бабуся, діти, що разносять газети, ангел-дитина, а також багато танцювальних та пісенних номерів. Багато ролей у виставі грали учні школи, вчителі, батьки, бабусі. Також були залучені викладачі музики, хореограф, професійні співачки, актори. Отже, за сценарієм, не знищена «Мрія» потрапляє до раю, де ангел сказав: *«Добрий літаче, ти вірно служив людям, ніколи не скидав бомб на мирні міста, тому проси, що забажаєш...»* І «Мрія» побажала розвозити подаруночки до Дня святого Миколая дітям». Вона зустрічається зі Святим Миколаєм, який запропонував «Мрії» допомагати йому. І тепер літак розвозить подарунки усім дітям до новорічних свят. Діти під пісню *«I can fly»* («Я можу літати») танцюють, а «Літак «Мрія» злітає над глядачами.

Світлана Бабинська, співробітниця видавництва «Кредо», висловилаь щодо книги: *«Фільми і книжки, які виходять у час війни, це майже зенітно-ракетний комплекс «Patriot» – настільки важливий їхній вплив і траєкторія осягнення. Бо це також велика війна за смисли і настрої. Тож дитяча книжка «Мрія. Небесні авіалінії» про легендарний літак «Мрія» є дуже своєчасним «снарядом» для підтримки надії в українців – і в малих, і в дорослих».*

А ще Зоряна Живка і Богдана Бондар разом підготували для українських дітей цікаву **казку «Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію»**, як своєрідний переклад із собачої мови на людську. І вийшла історія, що надихає мріяти, вірити й перемагати! Це – автобіографія пса Патрона – улюбленця дітей та дорослих, талісман Державної служби України з надзвичайних ситуацій, єдиний у світі пес доброї волі дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ, володар медалі «За віддану службу», який допомагає саперам

знешкоджувати ворожі вибухові пристрої. Пес Патрон – справжній герой, який став натхненням для безлічі захоплюючих казок. Читачі книжки зможуть пережити пригоди, сповнені відваги, сміливості, великих мрій, відкрити для себе світ Пса Патрона, який став не тільки рятівником, але й справжнім символом безпеки та героїзму українців. На своїй сторінці у фейсбук З. Живка написала привітання улюбленцю дівчорі: *«Сьогодні день народження Патрона, найменшого у світі пса-рятувальника. Йому виповнилося 4 роки. Це вже собача зрілість! Найбільш продуктивний вік – є і сформований характер, і досвід, і професія... Ми з Цинамонкою і юним Октарином /собака й котик пані Зоряни/ бажаємо Патрону многая літа! Щоб він завжди мав час для ігор і забав! Щоб дожив до щасливої собачої старості! І до тих часів, коли мінами називатимуть купки лайна».*

Про письменницю Зоряну Живку.

У 1983 році, у звичайній київській родині працівників заводів авіа та військового, народилася Зоя Жук. Таке справжнє ім'я Зоряни Живки – сучасної української письменниці, літературного критика, редакторки, упорядниці низки християнських збірок для дітей, яка нині мешкає і працює у Вінниці.

Будь-який читач, якому сподобались певні книги, герої та малюнки, завжди може зацікавитися їхніми створювачами – письменниками, художниками. Про нашу авторку мало інформації. Але пані Зоряна веде сторінку у фейсбук, де має чимало друзів і прихильників її творчості, на прохання яких вона розповіла свою біографію. І розпочала з наймолодших років.

«Як і більшість дітей мого покоління, я пішла в садок, найближчий до будинку». І наголошує, що з раннього дитинства розмовляла лише російською мовою, так як у 90-ті роки 20 ст., місць в україномовних групах дитячих садочків, практично, не було *«...на 1 український садочок припадало десь зо 5 російських, а телебачення, книжки, аудіокниги на платівках — все російською або здебільшого російською. ...Всіма правдами і не правдами батьки змогли влаштувати мене в українську школу і в український клас».* У 7 років дівчинка вирішила розмовляти тільки українською. І з тих пір *«тримала свого слова завжди і всюди...».*

Зоя рано навчилася читати. І, коли її однокласники освоювали «Буквар», вона з дозволу вчительки читала «Українські народні казки» від «Веселки». *«...Відтоді я дуже люблю народні казки й прочитала їх, певно, кілька тисяч»,* – зазначила письменниця. *«Я читала все, що потрапляло мені до рук – і дуже швидко перейшла*

на «дорослі» книжки. ...На початку другого класу в нас було завдання написати розповідь на кілька речень про домашнього улюбленця. В мене не було ні котика, ні песика, ні хом'ячка — батьки були категорично проти тварин вдома. І я написала розповідь на дві сторінки про те, як на канікулах, гостюючи в дідуся і бабусі в селі, я пасла корову. Вчителька мене поцілувала і сказала: «Трохи підростеш, будеш письменницею». І ці слова вчительки надихають пані Зоряну все життя.

Далі письменниця згадала, що «...у 9 років... захопилася історією. Мене рівною мірою зачудовували, як відвідини історичного музею, так і розповіді старих людей, як жилося колись. І десь із 11-12 років я вирішила розпитувати усіх знайомих старших людей — дідусів, бабусь, сусідів і родичів: «Як їм жилося, коли вони були дітьми?». ...Мені пощастило кожні канікули жити в старій столітній хаті з піччю, спати на домотканій ряднині, пасти корову, збирати лікарські трави... Я, наприклад, в 11 років уміла збивати масло у старовинній маслобойці. Це як машина часу. Літні канікули — окремий світ і окрема пригода. ...Моя бабуся по мамі не вміла читати. Це мене вражало в дитинстві до глибини душі. Але вона була мудра жінка, неймовірної щедрості та співчуття. Вона ділилися зі мною житейською мудрістю й пам'яттю. Їй присвячене оповідання «Ангел на ймення грушка» (2008 р.). Це розповідь про мене, мою бабусю, про перші шкільні канікули — і про голодомор та колективізацію».

У віці 11-12-ти років Зоя почала писати вірші, але довгий час нікому їх не показувала. У 10 класі взяла участь у літературному конкурсі «Молодь проти СНІДу» й отримала першу премію. Потім доєдналася до літературної студії «Вітрила» при Українському Домі, яку часто вели відомі українські письменники — Анатолій Костецький і Віктор Кава. Саме вони говорили Зої, що вона буде дитячою письменницею. А дівчина хотіла бути історикинею і вже була продумана наукова кар'єра, аж до докторської дисертації. Та якось до рук потрапила книжка, що змінила погляди Зої. Це книжка — «Хроніки Нарнії». «Я раптом відкрила для себе світ дитячих книжок... ...Я почала читати, вдумливо й уважно, книжки європейських авторів, написані для дітей. Перечитала все, що знайшла в дитячому відділі районної бібліотеки. І зрозуміла, що дитяча література — це цікаво. Це цілий світ, а писати для дітей — окремий талант».

У 15 років вірші для дітей, казки й оповідання Зої Жук друкували в часописах «Стежинка», «Однокласник», «Малятко», «Зернятко», «Крилаті», «Наша віра», а також у низці тематичних збірників. Після закінчення школи із золотою медаллю, вступила до

Національного університету «Києво-Могилянська Академія». *«... перед вибором спеціальності замість історії записалася на філологію».* У той період багато волонтерила в центрі дозвілля для дітей-сиріт. Але не забувала й про письменство. 2002 року стала переможницею конкурсу «Зимові візерунки дитячої творчості» на найкращий літературний твір малої форми про Різдво. Згодом почала досліджувати саме дитячу літературу. *«...писала дослідження про історичну підліткову прозу 1920-х років, а потім дипломну роботу — про англійську вікторіанську казку... Моя мета була — зробити різдвяну антологію з творами українських письменників».* У 2005 році – дипломантка конкурсу «Гранослов-2005». Випускниця магістратури університету, за спеціальністю «Філологія», 2006 року, З. Жук почала працювати в дитячому притулку, а вечорами ходила до Парламентської бібліотеки ім. В.І. Вернадського, де відшукувала твори авторів української діаспори, які не видавалися в Україні. У той же період було створено кілька тематичних видань — про св. Миколая, Різдво, янголів, Великдень спільно з видавництвом «Свічадо». І в листопаді 2006 вийшла перша книжка серії «Різдвяна ніч», наклад якої розлетівся за два місяці. З 2007, три роки працювала з командою авторів у проєкті над створенням християнської читанки із залученням 72-х письменників-початківців, які безоплатно написали ексклюзивні твори – нові тексти: дитячі молитви, розповіді про християнські свята, казки-притчі тощо. Так, вийшли твори для «Християнської читанки» та книжка «Зернятко надії (дітям про Голодомор 1932–33 років).

У 2009 р. Зоя зі своїми подругами написали по одній різдвяній повісті й подали це, як рукопис одного автора на літературний конкурс «Золотий лелека», за що отримали *«2-у премію і книжка «Різдвяні повісті» з нашими творами побачила світ».* Згодом *«працювала редакторкою-филансеркою з кількома видавництвами, робила колективні проєкти-збірники, трохи писала малу прозу і мріяла написати роман-фентезі...».*

На жаль, через деякий час, письменниця *«тяжко захворіла і перестала писати».* Лікар порадив кардинально змінити професію задля відновлення організму від хвороби, що викликало супротив у пані Зоряни. Поступово вийшла із соцмереж та публічних заходів. За її словами вона розуміла, що світ змінився і війна, що розпочалась у 2014 році надовго. У той період у неї не було відповіді на питання «Як писати для дітей про війну?». І письменниця почала вчитися ткати, працювала в садку, гуляла з собакою. Мріяла про власну майстерню, де вчитиме охочих ткати, *«прясти й робити вибірку».* *«Це було архаїчно, цікаво і дуже далеко*

від дитячої літератури. А ще моя прабабуся була ткалею — це був шлях до себе, до свого коріння, до жіночої сили», — написала З. Живка. Саме тоді, багато читала тих авторів, що отримували «визначні премії в галузі дитячої літератури». І водночас, шукала відповіді на питання: як писати про війну, про смерть, про хворобу, про втрату. Почала вивчати казкотерапію, закони оповідування та роль розповідання історій. «...і тут почалася повномасштабна війна. І я знову почала писати. На відміну від 2014 р. я вже знала, як говорити з дітьми про війну. Всі ті знання, які я встигла здобути за роки кризи й пошуку, стали мені в пригоді», — констатувала авторка.

На завершення розповіді у фейсбук, пані Зоряна відповіла для себе і для всіх на таке питання, що надихає її на творчість? «По-перше, я добре пам'ятаю себе дитиною, пам'ятаю свою читацьку спрагу і свої дитячі враження від читання. Моя внутрішня дитина все ще не наїлася хороших дитячих книжок. По-друге, я сама насолоджуюся добре написаною книжкою, а також гарно зіграною виставою та фільмом. Я читаю твори своїх українських колег, читаю найкращі книжки англійською... і коли не знаходжу того, що хотіла б прочитати — пишу. Я люблю, як химерні казки, так і живу оповідь «з перших рук». Люблю автобіографії та мемуари, люблю історію побуту. Люблю живу музику. Люблю майстрів, що бережуть стародавні ремесла. Люблю мандрувати. А ще я люблю тварин — і вмю з ними спілкуватися. Світ для мене живий і речистий — дерева в саду і в лісі, коти й собаки, дощ і вітер — все на світі розповідає свою історію, потрібно просто навчитися слухати. Я отримую насолоду, вигадуючи казку в народному стилі, яка починається з «жили були». А коли я не можу писати, то сідаю за веретено чи ткацький верстат — і творю магію... ось була пасма вовни — і ось клубок ниток. Ось клубок ниток — а ось тепленький шалик. І коли ти трохи чарівниця — вигадати казку значно легше».

Використані джерела

<https://www.barabooka.com.ua/zoryana-zhivka-zoya-zhuk/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3634076-na-svati-mikolaa-u-dubai-pokazali-vistavu-pro-ukrainskij-litak-mria.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=kvUipqBXqIc>

<https://starylev.com.ua/news/kazkoterapiya-vid-zoryany-zyvky-zyttyestverdna-knyzka-pivnyk-vze-u-knygarnyax>

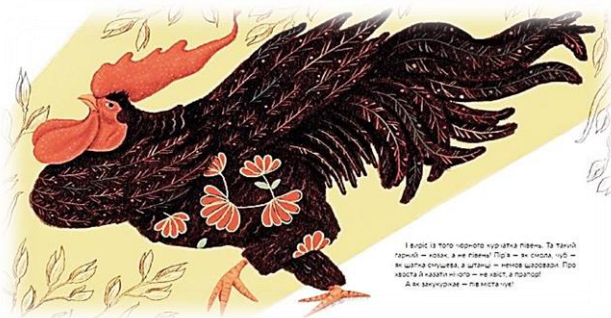
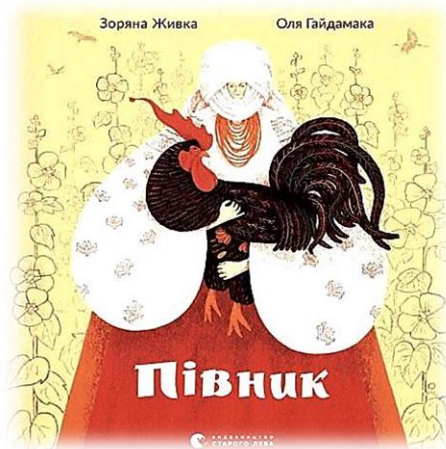
<https://starylev.com.ua/blogs/zoryana-zyvka-pro-knyzku-pivnyk>

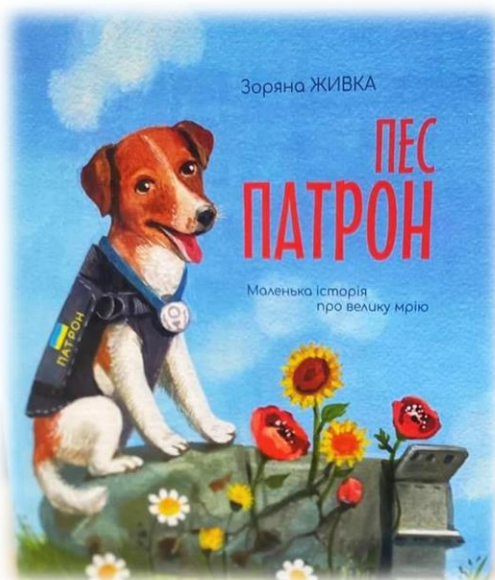
<https://credo.pro/2022/05/320240>

<https://povaha.org.ua/olga-gajdamaka-hudozhnytsya-u-rukah-zoseredzhuyetsya-syla/>

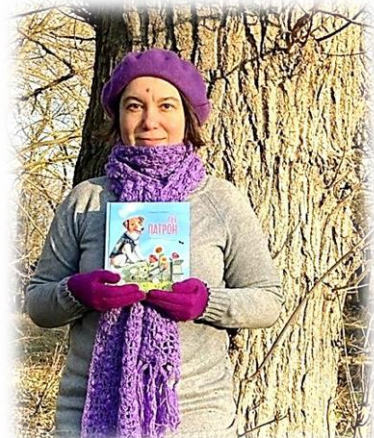
<https://www.facebook.com/zorianazhyvka/>

Книги Зоряни Живки

Зоряна Живка – сучасна українська письменниця

Сучасні українські художниці

Оля Гайдамака

Богдана Бондар